

Illustrasjon fra NNV rapport 1. 2006)

Ikke bare når, men hvor

En grunnkurve bygges opp på grunnlag av omfattende undersøkelser av årringene i levende trær og i en stor mengde eldre tømmer fra f. eks. gamle bygninger og arkeologiske undersøkelser i området. Gjennom årene er det bygd opp et godt nettverk for grunnkurver for eik i Nord Europa. For Norges del finnes det en eikekurve for Oslofjordområdet, men den dekker kun en begrenset periode i yngre jernalder og vikingtid. Den ble utarbeidet av Niels Bonde ved Nationalmuseet for å kunne datere tømmeret i vikingskipene fra Gokstad, Oseberg og Tune, og har senere blitt brukt i dateringen av tømmerkonstruksjoner fra Kaupang i Vestfold.

I Norge som helhet har furu vært det viktigste byggematerialet, og den nasjonale satsingen innenfor dendrokronologi har vært rettet mot oppbyggingen av grunnkurver for furu. Dette arbeidet utføres ved NTNU i Trondheim. Fylkeskonservatoren i Vest-Agder har brukt betydelige ressurser på å bygge opp en slik furukurve for vårt fylke. Pr. dags dato har vi en sammenhengende kurve tilbake til 1100-årene – mye takket være arbeidet som er gjort for å datere eldre tømmerbygninger i Åseral og andre innlandsbygder.

Men eik har i århundrer spilt en avgjørende rolle for kultur og næringsliv i landsdelen. Austad stavkirke er ikke den eneste bygningen i Vest-Agder som har vært bygd av eik – av de bygningene som er bygd av eik og som fremdeles eksisterer, er vel Kvellandsloftet den mest praktfulle, men det finnes mange flere. Ofte ser vi at særlig utsatte deler av bygninger som ellers er tømret i furu, er i eik.

Enda viktigere har eika vært innenfor skipsbygging. Og eksporten av sørlandsk eik – til skips- eller husbygging – har lange tradisjoner. I havner over store deler av verden ligger vrak bygd av tømmer fra vårt fylke. Men fore-

løpig mangler vi redskapet som kan datere eikebygningene og proveniensbestemme skipsvrakene.

Etterhånden har dendrokronologien etablert seg som en av de viktigste naturvitenskapelige dateringsmetoder innen for arkeologi i Nord Europa. Den tilbyr historikeren og arkeologen svaret på det viktigste spørsmålet som stilles i forbindelse med en undersøkelse av et arkeologisk funn: hvor gammelt er det?

Vi trenger mer eik!

Samarbeidet med Nationalmuseet er i sin spede begynnelse, men har gitt imponerende resultater så langt. Etter hvert som vi får analysert flere bygninger og bygningsdeler fra Vest-Agder for å få etablert en provisorisk årringskurve, kan vi begynne å skille ut vest-egdsk tømmer som er funnet i stående bygninger eller gjennom arkeologiske undersøkelser i Danmark og på Kontinentet. Det viser seg nå at for eksempel Københavns havn i stor utstrekning er bygd på tømmer fra vårt område. Likeledes er undersøkt tømmer i et stående hus i Niedersachsen i Tyskland importert fra Vest-Agder.

Ved hjelp av slike "krysspeilinger" har vi nå en brukbar, sammenhengende årringskurve for eik fra Vest-Agder tilbake til Svartedauen.

Men vi trenger tips og opplysninger om egnede steder å hente flere prøver! Det kan dreie seg om levende eiketrær (vi trenger fremdeles mange prøver fra relativt moderne tid, dersom vi skal få en fyldig og god kurve), om eiketømmer brukt i bygninger eller om eikestammer som er funnet i myr og vann. Særlig myrfunnet virke blir viktig når vi skal forsøke å føre kurven ned i forhistorisk tid.